

כה א וידבר יהוה אל משה לאמר: ב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה

א ומליל י עם משה למימרה: ב מליל עם בני ישראל ויפרשו

לקט בהיר

רש"י

(א) סתם "לי" שנמקרה מורה על הבאת דבר אל דבר, ואין שום התעוררות לדרוש, כגון קדש לי כל בכור, פטר רחם לי, קרבן לה, אבל התייחס אל היה אומר ויתנו לי או ינדבו לי או יקדשו לי, אבל ויקחו אינו מביא ומקשר, ולזה בהכרח לומר שהם צ' תיבת מפורדות, ויקחו (ומפרש תיבה זו צדיבור הסמוך), ואח"כ אמר שמהיה לקיחה זאת לשמי, פי' למלאות רצוני ולווי שלי, ולא משום כפייה או הראות מעשיו ומחמת צושה (במ"ח), ובאמת אין צריך לכל זה, כי כל מקום שנאמר בל"מ"ד אלל הקב"ה בהכרח שכן פירושו לו לשמו, כי לא שייך אללו הבאת דבר אליו, ורש"י מביאו כאן גם אלל ועשו לי מקדש לדוגמא, וה"ה בכל מקום (לברש), ואפשר לומר עוד, שהלא כל תרי"ג מצות שנמורה הם לה' בעבור שהוא צ"ה לזה כן, ולא לשום תכלית וכוונה אחרת, אבל משונה פירושו כאן, שלא רק הנתינה יהיה לשמו יתבצר אלא המתנה בעצמו יהיה מקודש לשמו ולמקדשו ולהשראת שכינתו, וכן ועשו לי מקדש, ועיין צ"ב בהר צ"ב שנת לה: (ב) מפרש תיבת "תרומה", שהגם שפירושו לשון הרמה, אין ענינו דוקא שצריך להגביה, אלא שכן הוא הסדר לסלק דבר ממקום מושבו להרימו ולסלקו, ולזה נקראת ההפרשה בלשון תרומה שמקלחו מרים והשאר מונח, ואח"כ חזר רש"י לפרש כל המאמר, ואמר יפרישו, שאין המדובר כאן מגבאי דקה שיקחו מהמתנדבים (רק אח"כ אמר הכתוב מאת כל איש וגו'), גם אין לקיחה זו לקיחה בידים דוקא, אלא קיחה בדעת וברצון והוא ההפרשה, והפרשה ולקיחה זו יהיה לי (לשמי כנ"ל), ויהיה זה ממונס, ולא שיקחו את מה שכבר הוא תרומה ויתנו אותה לי, ואין פי' תיבת תרומה כמו בשאר מקומות, אלא פירושו נדבה (וכמו שאמרנו שהוא הפרשה), ודרך אגב השמיענו שהגם שמונה הוא להפריש כפירוש תיבת ויקחו עכ"ז רק נדבה היא, ולזה אין לו קצבה, וכמו תרומה גדולה מן התבואה שאין לו קצבה, שזה

אור החיים

כה) ב. דבר אל בני ישראל. צריך לדעת למה לא הספיק צמה שקדם לומר לאמר והדבר מובן בלשני ישראל יאמר, או לא היה צריך לומר לאמר ויספיק באומרו דבר אל בני ישראל. ונראה לי על דרך מה שאמרנו ז"ל (יומא ד'): מנין שהאומר דבר לחבירו שהוא צבל תאמר שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר. ועל פי הדברים האלה יצטרך לומר דבר אל בני ישראל שאם לא כן יחשוב משה כי לא צא אלא לתת רשות שאין זה צבל תאמר חובה מנין תלמוד לומר דבר וגו'. ולדרך זה תמצא מרגוע לנפשך בכל החורה כולה שאמר הכתוב לאמר וחזר לומר דבר, כי בכל מצוה צריך לומר לו לאמר ודבר ובאחת מהנה לא יהיה נשמע שחובה עליו הם הדברים לאומרם להם אלא רשות, ורבותינו ז"ל (ילקוט ראובני) דרשו דבר אל בני

אור בהיר

א) פירוש הרשעה לאמר, משמע שצלא כן אסור היה, הגם שאמר דבריו סתם, ולא אמר שהוא סוד. ב) והיה לו לומר קמו לי. ג) פירוש לא די שימנו, אלא גם ויקחו מהם בעל כרחם אם צריך. ד) פירוש כל היולא צבל. ה) ולדרכינו שמדבר

1) קדמי אפרשותא מן קד גב

רש"י ידבנו לבנו. לשון נדבה. * שינוי נוסחאות. כמו ידבנו הנו"ן, וכאילו אמר ידבנו (רא"ס), לפרש שב' תרומות הראשונות הם ו אלא לשון נדבה וה

אשר ידבנו לבנו תהיה לקיחו ירצה הנדיב ולא ימשיט הכילו וא"ו לרמוז שכבר קדם דבר ו כרמזו צסוף דבריו שאמר אשנ ידבר הכתוב גם בחרומה הו נדבה תהיה מלב ולא תהיה הנדבה בלב. עוד נראה לפר: שאמרו במסכת בתרא (ח'): ומתחלקת צב', נגזית צב' לפ על הניצור פחות מצ', ואמר אמר קרא (לקמן כ"ח ה') והכ שממשכנים על הדקה אם ל והעלו שם התוספת והכ"ץ בדבר הקלוז אבל שאינו קלוז דין') אפילו יחיד אם הוא מו כרחו לדון אותו יחידי כדתי היה יחיד מומחה לרבים כו וכתבו התוספת שם ויכול ל כרחו דאי צדקלני' וכו'. ומכאן ועל שכן הוא שיכול להנהיג שו צ/ ומה משפט שצריך ג' דן ו צב' לא כל שכן. ובזה נשכיל דבר אל בני ישראל אין פירוש שררות ודברות לומר כי הוא"

בשקלים וישנו בכפיה, מה זה אשר ידב רבים. ג) פירוש בעל יכולת. אחר ויקחו לי תרומה. יג) הצ"ח ויקחו לי תרומה, גם השינוי תרו

צדק אל בני ישראל ויקחו לי תרומה - מצוה שונה במצוה צדק

קָרָמִי אֶפְרָשֹׁתָא מִן כָּל גִּבְרֵי דִי מֵאֵת כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבָנוּ

רש"י

לקט בהיר

יִדְבְּנוּ לְבָנוּ. לשון נדבצה* והוא לשון רצון טוב, פי' תיבת תרומה, ועיין בלות הסמוך (רא"ם): (ג) פי' וחסר הנו"ן השורש, ולזה נדגש הדל"ת המורה על חסרון הנו"ן, וכאילו אמר יִדְבְּנוּ (רא"ם), והוסיף לומר שהוא רצון טוב, והוא פשוט, ומי לא ידע זאת, רצונו בזה, לפי שעמיד הוא לפרש שב' תרומות הראשונות הם מהגית השקל הבאים תוכה לכל אחד, א"כ אין זה נדצה, לזה אמר שאה"י שאין זה נדצה אלא לשון נדצה והוא רצון טוב, כלומר ידבנו לבו שיחנהו בנדיבת לב וברצון טוב (מ"ל):

אור החיים

משפטים שיטנס בענין, הא' היא ההערכה, והב' היא השררות, שהגם שההערכה לריך ג' והשררה לריכה ב' כזכר אתה לבדך תהיה דבר על הדבר לנד שאתה יחיד מומחה חספיק במקום ג' ואין לריך לומר במקום ב' לענין השררות, ודוקא אתה אבל הזולת ויקחו לשון רבים. ותמלא שכן היה דכתיב (לקמן ל"ז ג') ויקחו מלפני משה הכי כי משה לבדו קבל הנדצה צין דבר שיש בו קלצה צין דבר שאין בו קלצה. והגם שבתלמוד דרשו מפסוק (לקמן כ"ח ה') והם יקחוי', אולי כי שם חדש לענין השררות שזריכה ב' וכאן לענין פרט לקיחת דבר שאין בו קלצה"י) שלא נתן רשות לעשות הדבר ביחיד אלא למשה אבל הזולת לריך רבים, ולדרך זה יתישב אומרו ויקחו בתוספת וא"י לנד שקדם ואמר דברותו של משה לזה יולדק לומר אחר כך ויקחו: **מאת** כל איש וגו' (י"י) אולי שיכוין לומר כי באיש שיודעים בו שהוא נדיב לב לא יכנסוהו במשפט ההערכה לדעת מה יקבלו ממנו כיון שהוא מוחזק כי לבו נדיב יקחו ממנו את אשר יביא כי ודאי שיודע הוא עצמו שזה הוא יכלתו ואת זו אלדיק שהוא תרומתי הלריך לתת כאומרו את תרומתי. עוד ירצה לומר שאינה חשובה ליקראות תרומתי אלא המוצא מנדבצת לב האדם, והוא אומרו מאת אשר וגו' תקחו את תרומתי, אבל המעושת"י

אור בהיר

בשקלים וישנו בכפיה, מה זה אשר ידבנו לבו. (ו) ותיבת אפילו נשאר בכת. (ז) פירוש ינדב כלבו וגם יקחו בפועל. (ח) לשון רבים. (ט) פירוש בעל יכולת. (י) פירוש דין ודברים שבין אדם לחבירו. (יא) משה. (יב) והא"ך אנו מחפשים פסוק אחר ויקחו לי תרומה. (יג) הלא"ך ג' הדיוטות. (יד) בא לתוך למה חזר לומר תקחו את תרומתי, ולא סמך על מה שאמר ויקחו לי תרומה, גם השינוי תרומה תרומתי. (טו) פירוש הנותן בעל כרחו. גט מעושה, בחזקה (מברטני גיטין ט' ט')

קָרָמִי

אֶפְרָשֹׁתָא

מִן כָּל

גִּבְרֵי

דִּי

מֵאֵת

כָּל-

אִישׁ

אֲשֶׁר

יִדְבְּנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

לְבָנוּ

תקחו

את תרומתי

וזאת

התרומה אשר תקחו מאתם זהב

לקט בהיר

רש"י

ד' רז"ל רמזו זאת מקמי ג' פעמים תיבת תרומה כאן, וכן צפ' תשא תרומה לה, תרומת ה', לתת את תרומת ה', אבל בלא זה הכרח הוא, שהלא צפ' פקודי מנה ומשנ מחליט השקל לכל איש עולה ללורך האדנים והוויין ומשוקיהם, גם בהכרח ליתן שקלים כמו בכל שנה קודם ניסן לקנות מהם קרבנות ושאר זרכי ניבור לכל השנה, וצפ' ויקהל אמר הכתוב (ל"ה כ"ה) כל מרים תרומת כסף ונחשת, ואין זה מחליט השקל בשום אופן (אודה"ח), וזה לשון הירושלמי (שקלים פ"א ה"א) ויקחו לי תרומה זו תרומת אדנים וכו',

פיישנ"ט בלע"ז: תקחו את תרומתי. אמרו רבותינו ג' תרומות אמורות כאן (מנייה כ"ט), אחת תרומת בקע לגלגולת שנעשו מהם האדנים כמו שפורש באלה פקודי", ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת לקופות לקנות מהם קרבנות לצבור, ואחת תרומת המשכן נדבה כל אחד ואחד (שהתנדבו), ו"ג דברים" האמורים בענין כולם הולרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה כשתדקדק בהם: (ג) זהב

תקחו את תרומתי זו תרומת שקלים (פי' שקלי כל שנה ושנה), וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זו תרומת המשכן, עכ"ל, וזו מדוייק כפתור ופרת, שמקדים תחלה תרומת האדנים שבלא זה אין משכן ואין מזבח ואין זרכי ניבור, ואח"כ אמר תרומת שקלים שב' אלו חובה הם ואין להם שייכות עם ה"ג דברים ואמר עליו "תרומתי" פי' תרומה שלי והוא הקרבנות, ואח"כ אמר וזאת התרומה שכוללו בתוך ה"ג שבאו כולם בנדבה באין קצבה, ולזה מסיים רש"י ו"ג דברים וכו' לומר שכסף הזה האחרון נחשב לאחד מה"ג: (ה) ובפרטן אתה מוצא ט"ו, והמפרשים תירצו דברים שונים, יש שאמר שג' מיני נמר

אור החיים

לא קראה תרומתי אלא תרומה דכתיב ויקחו לי תרומה. עוד נראה בדקדוק אומרו ג' ריבויים אלו מאת כל איש שלא היה לו לומר אלא מאשר ידבנו וגו', ואולי שנתכוין הכתוב לרבות ג' פרטים שיבא בהדרגה משונה בדין הדקות מכל ישראל והם היתומים והנשים והשוע"י, היתומים כמו שאמרו במסכת בתרא (ח') אין פוסקים לדקא על היתומים ואם לעשות להם שם מותר"י, הנשים כמו שאמרו בסוף מסכת קמח (קי"ט) שאין לוקחים מהנשים אלא דבר מועט, ואמרו עוד שם כי מועט ומרובה הוא לפי ערך מה שהם הנשים וכמעט רבינא שלקח שרשרות זהב מהם ואמר כי בערך בני מחוז"י" דבר מועט הוא, שוע כמו שאמרו בצבא בתרא (ח') שאסור לגבאי לדקא לתוצעו ולגבות ממנו וכו' וכמעט הוצא שם (תענית כ"ד.) עוד שהיו נשמעים הגבאים מהתרחות לפניו לכל יהיה מלך לעלמו ויתן מה שאין בו כח ליתן. והנה בנדבה

המשכן אמר ה' למשה שיקח מהג' הנזכרים, והוא מה שריצה בג' הריבויים יתומים נשים שוע, את לרבות הנשים, כל לרבות היתומים, איש אשר ידבנו לבו זה שוע כמשמעו"י) שמשלשם יקח אפילו דבר גדול. ויש טעם בדבר על פי דבריהם ז"ל (ירושלמי שקלים פ"א ה"א) שאמרו כי המשכן הוא כפרה על מעשה העגל, עוד אמרו (שמו"ר ל"ג) וזה לשונם אמר משה לפני ה' וכי ישראל יכולין לבנות משכן אמר לו מהקטון שבהם וכו' כי המן היה מוריד לישראל אבנים טובות ומרגליות עד כאן. וגם אמרו (תנחומא בשלח) כי מביאת מצרים נטלו קטן שבכולם משא מ' (ל) חמורים כסף וזהב ואבנים טובות וכו'. ואמרו (שם פ' בא) עוד שביצת הים גדולה מביצת מצרים, הרי שהיה לישראל עושר מופלג, ולפי זה יש טעם נכון לשלשם כי לא אמרו אין לוקחים מהיתומים אלא במקום שאין בו שם ולא כפרה אבל במקום שיש אחד מהם כמשכ"י) לוקחים מהם,

אור בהיר

יז) פירוש אדם חשוב שנותן יותר מכדי יכולתו מחמת חשיבותו או מחמת צושה, רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ו הלכה י"א. יח) פירוש רק לטובת עצמם. יח) שהיו עשירים. י"ב) שלבו נדבו ליתן יותר מיכלתו. כ) שהוא לכפרה, והרי הוא גם כן

דקבא ובספא ונחש

ובספא ונחשת וגו'. ג מה שנדבנו לבו, חוץ מ השקל לכל אחד, ולא שהולך שם כסף יותר, העדה וגו' בקע לגלגו (שם) בנדבה עשאוה"ז צמ"ר צבוע דם חלזון"י שנינו נוסחאות עשאוהו.

ותכלת וארגמן ותולעת שני הכנים לה שלש עשרה וכו למלאכת המשכן, שא"כ כרי הכסף אלא שהיה גם כסף ולהחליפם, חבה יתירה נוד הוא מדשש כיתנא (פי' פ עליהם נמר שמע מינה שע שאר המינין נמר היו: ח ירוק, לאו דוק

והנשים גם כן במקום שהגם שיתנו דבר גדול קטן יחשב, והשוע גם יעשה צו רועש כל מי יתן כל הרכיך למשכן תרומתי לומר שלא הח מאת כל איש וגו' אלו המשכן לטעמים שפיר כל אחד לדבק בה' זו בצמנצעות המעשה, והו הנפש של ישראל הקר קדש ישראל לה' ראש ראשית וצמנצעות לקי שתשרה עליהם השכיני

לעובתם. כא) פירוש א דלעילא תקחו את תרומתי וא"י. כה) פירוש

וְהָבָא וְכֶסֶף וְנְחֹשֶׁת: ד וְתַבֵּלָא וְאֶרְגָּמָן

רש"י

לקט בהיר

ובכסף ונחשת וגו'. כולם באו בנדבה' איש איש מה שרצה לכו, חוץ מן הכסף שצא בשבט מחלית השקל לכל אחד, ולא מלינו בכל מלאכת המשכן שהולך שם כסף יותר, שנאמר (י"ה כ"ה) וכסף פקודי העדה וגו' בקע לגלגולת וגו', ושאר הכסף הצא (ס) בנדבה עשאוה* לכלי שרת: (ד) ותבלת. אמר' צבוע בדם חלון" ולצבו ירוק: וארגמן. אמר

שניי נוסחאות עשאוהו

נחשבים לא, ויש שאומר שהאבנים אינם נחשבים שהנשיאים ולא כלל ישראל הביאום, ויש דעה שעני שטיס וכן עור החמש אשר לא מכיסם הביאו אינם בכלל, גם יש מי שאומר שב' מיני עורות וצ' מיני אבנים נחשבים לאחד, ולכולם אית להו פירכא, אבל האמת שרש"י דרך דרכי רבותינו ז"ל בשהש"ר פסוק גן ועול, וז"ל: היא הכניסה לו שלש עשרה (פי' כנסת ישראל הכלה הכניסה להקב"ה י"ג דברים) מה שמפורש בואלה שמות וזאת התרומה וגו' והב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אליס מאדמים ועורות תחשים ועני שטיס אבני שהם ואבני מילואים, והוא הכניס לה שלש עשרה וכו' עכ"ל, ופירשו שם המפרשים (ופשוט הוא) ששמן המשחה וקטורת הם לורך המשכן ואינם למלאכת המשכן, שא"כ ריך אתה למנות בהמות ושמן ויין וקלת ועצים להסקה וכלי אומנות וכו' (ב"ב): (ו) פי' גם הכסף אלא שהיה גם כסף חובה, והכוונה למרץ יחור פסוקים הללו, לומר, שדווקא דברים הללו הביאו, ולא שיה כסף אחר ולהחליטם, חבה יתירה נודעת להם בזה (אודה"ח), לזה אמר "וזאת" התרומה וגו': (ז) כיצמות ד': וממאי דתכלת עמרא הוא מדשש כיתנא (פי' פשתן) תכלת עמרא הוא. ופי' רש"י דכתיב ביחזקאל מ"ד ציוה"כ בגדי פשתן ילבוש ולא יעלה עליהם אמר שמע מינה שעבודות החלוניות יש בהם אמר עם פשתן ולא מין אחר, ומדמפרש קרא שש באחד מן המינים ש"מ שאר המינין אמר היו: (ח) הוא דג העולה מן הים פעם א' לע' שנה ולצבו דומה לים ולרקיע (מנחות מ"ד), ובלשון חז"ל ירוק, לאו דוקא כירק עשב, אלא ירוק כולל כאתרוג וכשעורה וירוק ככרמי וכרקיע וכו' (ב"ב):

אור החיים

והנשים גם כן במקום כפרה לוקחים מהם, ועוד שהגם שיתנו דבר גדול בערך עושרם המופלג דבר קטן יחשב, והשוע גם כן ללד רוב העושר" לא יעשה צו רושם כל מה שיתן לנדבת המשכן אפילו יתן כל הנריך למשכן, ודקדק לומר תקחו את תרומתי לומר שלא תחיר לקחת מהדרגות הנזכרים מאת כל איש וגו' אלא את תרומתי שהוא תרומת המשכן לטעמים שפירשנו. ובדרך רמז יראה שיכוין כל אחד לדבק צה' בחינת נפשו הנקראת תרומה באמצעות המעשה, והוא אומרו ויקחו לי תרומה כי הנפש של ישראל תקרא תרומה דכתיב (ירמ' צ') קדש ישראל לה' ראשית תבואתו ותרומה נקראת ראשית ובאמצעות לקיחת מאת כל איש וגו' ישיגו שתשרה עליהם השכינה" והוא אומרו תקחו את

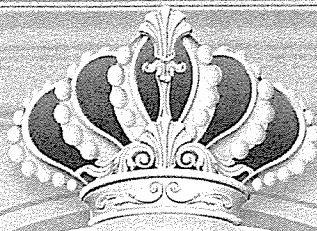
תרומתי כי השכינה תקרא תרומת ה' והמשכיל יבין:
ג. וזאת התרומה וגו'. טעם אומרו וזאת וגו'". אולי שיכוין לומר שלא יביאו ישראל נדבה ממין אחד או מג' אלא לריכים להביא מכל המינים ואינם יולאים ידי חובת תרומת המשכן אלא בהצאתם מכל המינים, והוא אומרו וזאת" לומר מלבד חיוב ההבאה עוד אני מצוה שהביה התרומה ממינים אלו כולם, והטעם כי אין הכנת המשכן מושלמת בחסרון אחד מהמינים, ואין הכוונה כי כל איש ואיש מישראל יביא מכלם אלא שבכללות תרומת כל ישראל יהיו כל המינים. או יראה לומר שיקבלו מהמביאים כל הי"ג מינים ולא יזלזל במביא פשתן ועורות וכו'":

אור בהיר

לעובתם. (א) פירוש אפילו העני שבהם היה עושר מופלג. (ב) כי באתערותא דלתתא שהוא ויקחו לי תרומה, בא אתערותא דלעילא תקחו את תרומתי. (ג) פי' למה להקדמה הזאת, יאמר תקחו את תרומתי זהב וכסף וגו'. (ד) בתוספת וא"ו. (ה) פירוש לא יאמר מי שיביא זהב אקבל ממנו גם הפשתן, ואם לאו, ופירוש וזאת, אפילו אחד מואת.

שורתי
גדהון
אמר
אחת
כמו
צקע
אחת
י"ג
אחת
דב
ל, וזו
רומת
אח"כ
זה
אמר
הוא
אח
דבנו
דבר
למי
על
זנים
שכן
יריד
מרו
ולס
כו'
יזח
זה
חיס
אבל
הס,
יז
ז כן

5

בעזהש"ת

ספר

אך פרי תבואה

על התורה

אשר חברו האדם הגדול בענקים, הגאון הקדוש, שר התורה,
מופת הדור, איש אלקים, אור ישראל וקדושו,

מרן רבינו צבי הירש זצוקללה"ה זי"ע

אבדק"ק ליסקא יצ"ו

מחבר ספר הישר והטוב

על מועדי השנה וסוגיות הש"ס

יוצא לאור במהדורה חדשה ומתוקנת
עם הוספות והשלמות רבות ונכבדות

על ידי נכד המחבר

צבי הירש פריעדלאנדער

הרב מליסקא יצ"ו

מהדורה שניה, שנת תשע"ג לפ"ק

שיכלו לקבל שטרן גדין. (ולפי מה שכתב בספר תולדות חיים הנ"ל יובן ג"כ ויקחו לי תרומה, דהיינו תרומה שיתנו לי, יהיה לקיחתם). וזה גם כן בחינת נעשה ונשמע (שמות כ"ד ז'), דהיינו שיעשו במחשבתם המנות קודם שיתחייבו בהם. והוטב צעיני השי"ת ואמר (שבת פ"ח ע"א) מי גלה רו זה לפני בלשון שמלכתי השרת משתמשין בו, שאין להם יצר הרע, ובודאי הם משתוקקין מאוד לשרת השי"ת. וזה (תהלים ק"ג ב') עושי דברו והדר לשמוע בקול דברו.

*

ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו'. הנה מבואר בספר כלי יקר דעל ידי שהאדם נותן להשי"ת על ידי זה הוא מקבל גם כן, ולכן נאמר ויקחו לי תרומה. אמנם ידוע (ברכות ו' ע"א) דאם חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. וזה מאת כל איש אשר ידבנו לבו, דהיינו שרק מחשבתו היה לזה, ג"כ השי"ת מנטרף לו למעשה, ותקחו ממנו ג"כ את תרומתי, ודוק.

*

עוד על ויקחו לי תרומה, דהנה ידוע דהמשכן היה דוגמת העולם. ומבואר (ע"ח שער הכללים רפ"א) דצריאת העולם היה כדי להטיב לצריותיו, וכמו שנאמר (תהלים פ"ט ג') עולם חסד יבנה. ומצינו ג"כ מקרא מלא (משלי ט"ז ד') כל פעל ד' למענהו, דהיינו שהכל צרא לכבודו יתצרך. והנה לכאורה שני כתובים האלו הם כסותרים זה את זה. אמנם שמעתי מפי הרב הצדיק בעל המחבר ספר

ישמח משה זל"ה לפרש דשניהם עולים בקנה אחד. ולפי שלא היה יכול שום נצרא לקבל טובות השי"ת אם לא על ידי שהגיע על ידו כבוד להצורא יתצרך, ועל ידי זה יכול לקבל טובות שמו יתצרך, עד כאן דבריו הקדושים.

ולבן צפרשה זו שמדבר בשביל מלאכת המשכן כתבה לנו התורה ג"כ ויקחו לי תרומה, דהיינו על ידי שתרמנו לי תרומה למלאכת המשכן ויגיע כבוד לשמו יתצרך, על ידי זה תקבלו אתם ג"כ טובות שמו יתצרך, וכמו שכתב הכלי יקר ז"ל על ויקחו לי, דהיינו שאתם תהיו הלוקחים. אבל מאת כל איש אשר ידבנו לבו, דהיינו שיעשה נדבנת לבו, זה הוא תרומתי, ודוק.

*

ואו יאמר ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וגו', דהנה יש ג' מיני נדקות, אחד אם האדם נותן כל כך צעין יפה עד שהוא חשוב צעיניו כאילו היו נותנים לו, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין דף ז' ע"א) דאלל אדם חשוב אם האשה נתנה לו חשוב אללה כאילו קבלה היא ממנו. וזה ויקחו לי תרומה, דהיינו מה שנותנים לו יתצרך הוא כאילו לקחו ממנו יתצרך. והנה נדקה הזאת היא יותר חשובה מהכל. אמנם יש עוד כת ב' בנותני נדקה, שאין צעיניהם כאילו קבלו הם, אבל מכל מקום נותנים צעין יפה. וזה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. אבל יש עוד כת שלישיית שאינם נותנים בעצמם, רק צריכין להוציא מידם בעל כרחם, וכמו שאמרו

חז"ל (כתובות מ"ט ע"א) על רצה שכפה אותם על הצדקה. וזה וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, צעל כרחם. אמנם עם כל זה הוא נחשב לצדקה, רק שב' צחינות הראשונות נקראים על שמו יתצרך, כמו שנאמר ויקחו לי וגו', וג"כ תקחו את תרומתי. אבל צכת השלישית נאמר וזאת התרומה, כי כל מצוה שאינה צדחילו ורחימו לא פרתה לעילא (תיקוני זוהר ת"י י' כ"ה:). אבל מכל מקום עשה פעולה צעולם הגלגלים, דהיינו צעולם הזה. וזה ואת התרומה אשר תקחו מאתם, שצעולם הזה הוא נחשב לתרומה, ודוק.

L *

ויקחו לי תרומה. והנה תרומה הוא תרום ה"א כמצואר כספרים הקדושים, וגם תורה מ"ס כמצואר צעל הטורים, דהיינו דהתורה נתנה צמ' יום.

והנה לדעמי י"ל דזה שרמזה לנו התורה, דהעיקר הוא להעלות ה"א מהשם הוי"ה צרוך הוא כידוע, ולחצר להוא"ו. והנה הוא"ו היא רומזת על התורה. וזה תרום ה"א, להעלות ה"א ולחצר עם התורה, וזה תורה מ"ס. וזה המעשה שיעשה האדם, ועל ידי זה הוא מקבל כל הטובות. וזה (פיוט אקדמות) לפומיה דעבידתא עבידן מטללתא. וזה ויקחו לי תרומה, דעל ידי זה הם לוקחין כל הטוב. וזה צחינת נעשה ונשמע (שמות כ"ד ד'), דנעשה היא ה"א, ונשמע הוא התורה, ולכן כשאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר להם הקב"ה ויקחו לי תרומה כמצואר צמדש (תנא דבי אליהו פרק י"ז).

*

עוד י"ל ויקחו לי תרומה. דהנה מצואר צאלשי"ך ו"ל דלכן וזה השי"ת ליתן תרומות ומעשרות, כדי שימקדש המאכל מקודם, ולא יתגשם האדם על ידי זה, עיי"ש. וזה אמרתי לפרש הפסוק (שמות ט"ז ד') הנני ממתיר לכם לחם מן השמים וגו' למען אנסנו הילך צחורתי אם לא. דהנה אם האדם אוכל מאכל גשמי יכול לתרץ עצמו דלכן אינו עוסק בעבודת ד' על כי המאכל מגשם אומר. אבל אז שהיה להם לחם מן השמים לא היו יכולין לתרץ את עצמם. וזה למען אנסנו הילך צחורתי אם לא. וזהו ג"כ ועשו לי מקדש, ועל ידי כך ושכנתי צחוס. וזה שאמר הכתוב ג"כ ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לצו תקחו מקודם את תרומתי, כדי שימקדש כל דבר הצורך לצני ישראל, ודוק.

*

עוד י"ל, דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא כ"ה ע"ב) הרונה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, דהיינו שצריך האדם לכוון צתפילתו לכל ענין וענין המקום שדצר זה הוא צתוכה. ולמשל חכמה הוא דרום ועושר הוא צנפון, וכן כל עניני הצתפילות צריך להתפלל ולכוון צאותו השם דייקא. וכמצואר צכל הספרים הקדושים. וצאמת למה לא יתפלל לאין סוף צרוך הוא צלצדו. אבל משום דהוא יתצרך הוא צלי סוף וצלי תכלית, לכן צריך להפריש דהיינו לקבל כל דצר על ידי כלי, וגם צבורה על ידי השם אלקים, והחסד על ידי שם הוי"ה צרוך הוא. וזה ויקחו לי תרומה, שתקחו את שמו יתצרך צתרומה צהפרשה. וזה מאת כל איש אשר ידבנו לצו תקחו את

תרומתי, דהיינו הכל ג"כ דלכן וזה השי"ת ולא די צמצוה אחת. ומצוה היא כלי לקבל צענין הצתפילה צרין מדות, שכל מדת ומד טוצה אחרת, ודוק.

ברש"י ויקחו לי הוא קיים כל מה שהאדם עוה נקרא עליו שם ד', ו (סוכה מ"ה ע"ב) על (ג) שטים עומדים, שעומ לשמי, ודוק.

עוד יש לפרש, דה השי"ת נקרא אם עושה דין נקרא רחמים נקרא רחום. ו דכל זה נעשה על י וזה דוקא על ידי א לעורר. אבל אומר להתעורר כלל, משום (עיינן ישעיה מ' ט"ז). ל תרומה, לי לשמי, ש דהיינו או רחום או ובוה יוצן ג"כ דצנ פרק י"ז) צשנ ונשמע מיד אמר תרומה, דהיינו על

בסורת
הש"ס

הא ילדה וכו'. כלומר הא ש"מ מהך דר' יוחנן דס"ל כתי
תנאי דלעיל דילדה שסיפקה לזקנה טורח הילדה מיד ולעולם מחויב
ערלה ולא חייבין שמה השרישה מקודם התחלחה מן הזקנה משום
דאפי' השרישה מקודם שרשים אין בהן ממש וקדמוסין וחיל דאם תאמר

עין משפט
נר מצוה
לא
א מושב יוד
סי' נר סט"ו
לב
כ מ"י ס"ו
ממשער הד

ריב"ו

לא סוף דבר
ברובה
אלא חפילו
חיל
בשט"ו ז"ל
דה"ה בדניא
באילן
שנקער וכו'
ברובה:

גלוין הש"ס
וציון
ירושלים

סגול
ס"ה יחזק
מחללים וכו'
והזון כל
המתחן
והמתחן וכו'
ע"י ש"ס ז'
ס"י ג"ח ס"ח
כ"ה ס"ו
כ"טו וס"ד
דוק סגול:

הא יתדה שסיפקה טורחה הילדה. אין תימר הא
טהרה אפי' מוסיף כמה אסור. ר' זעירה בשם
רבנין אהרונג שהנט בשנת ערלה ויצא בשנת
היתר וסיפקו לחבירו אפילו מוסיף כמה אסור.
זקין עליו בכזית. אמר רבי מיישא לרבי זעירא
ותרין מילין אתון אמרין ואינן פליגינן חדא על
דא. הבא אתון אמרין שאין גידולי איסור מעלין
את האיסור והבא אתון אמרין לוקין עליו בכזית.
וילקח לפי חשבון שיש בו. אמר רבי יונה כאן
מחמת עצמו הוא חי וכאן מחמת הסיפוק הוא.
מעתה אתרוג שהנט בשנת ערלה ויצא בשנת
היתר וסיפקו לחבירו [וחבירו בחבירו] וכן חבירו
סיפקו זה לזה מהרו זה את זה. רבי אבהו בשם
רבי יוחנן ורב חסדא תריהון אמרין בסתם חלוקין.
מה נן קיימינן * אם דבר בריא הוא שהוא חי
מכח הזקנה דברי הכל מותר. ואם דבר בריא
שהוא חי מכח הילדה דברי הכל אסור. אלא כי
נן קיימינן בסתם. ביצד הוא יודע רבי ביבי בשם
רבי * חגיגה אם היו העלים הפוכין כלפי הילדה
דבר בריא שהוא חי מכח הזקנה ואם היו העלים
הפוכין כלפי הזקנה דבר בריא שהוא חי מכח
הילדה. אמר רבי יודן בר חנין סימנא דאביל מן
חבריה בהית מסתכל ביה. אמר רבי יודן אבוי
דרבי מתנייה תיפתר שנשרו העלין: בריכה
שנפסקה. אמר רבי יודן לא סוף דבר בריכה
אלא אפילו אילן דאמר רבי ישי בשם רבי יוחנן
בצ"ש שעקרו ושתלו כיון שהשריש מעשר לפי
כולו. רבי חייה בשם רבי יוחנן * בצל עקרו ושתלו
כיון שהשריש מעשר לפי כולו דלא תיסבור מימר
אוף הבא כן. * היפיי שאל לרבי יוחנן ולרבי
שמעון תבל מורו שיאסר ביותר ממאיתים. כל
א"ל אין תב"ש ביותר ממאיתים. והתנינן * כל
המחמין והמתב"ד והבדומע. אין תימר דמאה מאתים
אפילו

לא טהרה אם כן השרישה אחר
התחלחה לזקנה אם כן חפילו
מוסיף כמה אחר כך חסור דברי
יש גם איסור דהא אן לא ידעין
ולעולם איכא למיחש שמה השרישה
מקודם ושמה בלאיסור שאין
גידולי היתר של ח"כ מעלין את
האיסור וקמ"ל בזה דהא דאמר
ר' יוסי לעיל בשם ר' יוחנן דשרשים
אין בהן ממש מילהא הוא דהכי
שמעינן נמי מהא דר' אבהו בשם
ר' יוחנן ודלמאין: אחרונג שהנט
וכו'. ר"ז בשם רבנן מוסיף בזה
דקאמר דלוקין עליו משום איסור
ערלה בכזית: א"ר מיישא לר'
זעירא הרתין מילין אתון אמרין
וכו'. משום דקס"ד דר' מיישא
דהא אחרונג של ערלה שסיפקו
לחבירו והוסיף אחר כך בגידולו
יש בו איסור ויש בו היתר ואין
גידולי היתר מעלין את האיסור
דקאמר היינו שאין מובטלין את
האיסור אלא מה שאסור נשאר חסור
ומה שיש בו גידולי היתר שלאחר כן
היתר הוא והרי כאן איסור והיתר
שנאמרו ולפיכך מקשה הוא לר'
הרתין מילין אתון אמרין והן בסורתין
זה את זה דהכל אתון אמרין שאין
גידולין בחיין ומחמת האיסור מעלין
את האיסור ושאר האיסור באיסור
וכאן אתון אמרין שולקין עליו
בכזית וחמאי הא יש בו גם כן
מהיתר ואם לא חבל אלא בכזית
הרי אין בו כשעור מן האיסור:
וילקח לפי חשבון שיש בו. כלומר
הכי מוצע לך לומר שאינו לוקה
אלא לפי חשבון האיסור שיש בו. ואם כן עד שיחבל יותר מבכזית
כדי שנוכל לומר בחבל בכזית מן האיסור שיש בו: אמר רבי
יונה. דלא קשיא כאן מחמת עצמו הוא חי וכאן מחמת הסיפוק הוא
כלו' דלא דקסקלק' הדעתך שיש כאן איסור והיתר מעורבין בו דלא
היא דכאן לענין אם חבל ממונו ודאי כולו איסור הוא שהרי עכ"פ
מחמת עצמו שהוא ערלה הוא חי ומתגדל ומהיכי תיתי לומר שיש בו
היתר: וכאן מחמת הסיפוק הוא. כלומר והא דאמרין שאין גידולי
איסור וכו' לאו דהיתר נבחר בהיתר אלא דלא תימא זכוין שיתוסף
בו אחר הסיפוק לחבירו. שהוא היתר יהא מבעל אף האיסור שבתחילה
קמ"ל דלא ולעולם כולו איסור דהא מיהת עיקר גידולו מחמת איסור
הוא שהרי ערלה הוא ור"כ בדיון הוא שולקין עליו בכזית: משהו וכו'
טהרו וכו'. בתמיה סימנא דמילתיה דר' יונה הוא דאי לא תימא הכי
א"כ משהו נאמר אחרונג של ערלה שילא לשנת היתר וסיפקו לחבירו
וחבירו לחבירו שהן של היתר וטהרו וכו' ויהא הראשון שהוא של ערלה
נמי היתר והואל ועבשו סיפקו לאלו שהן של היתר אמתא הא ודאי לא
דאיסור ערלה שבו להוכיח הלך וכי אמרין שהסיפוק משל היתר מטהר
מן הערלה היינו דוקא בילדה שסיפקה לזקנה דהתם הך ילדה לא חל
עליה ערוין איסור ערלה אלא מיד שסיפקה לזקנה טורחה הילדה
אזתה שלא הבא להילדה איסור ערלה אלא הכא ככבר בל אחרונג
הוא לאיסור ערלה ודאי לא אמרין הכי דהכי מפקח ליה להאחרונג

פ' ח"ס
קיימינן לו
ד"ה כל
ובמחמין
ס"ו

דברים לו
מחמה ע'
ירושלמי י"ד
ס"ו

נקמן ס"ג
מ"ד

זהו חלף אפי' בחילן זקן שיש בו פירות ועקרו ונטעו חייבי ערלה
במה שיתגדל בו ח"כ חלף אלו הפירות של היתר שערך בו ותיסופו
אחר שנטעו הם הוסיפו במאיתים חסורין ואם לאו מותרין: דאמר ר'
יוסי בשם ר' יוחנן וכו' וכן אמר נמי ר' חיייה בשם ר' יוחנן. דבכל
שעקרו ותיקנו מן המעשרות וחזרו ושחלו כיון שהשריש אחר ששתלו
מעשר אותו לפי כולו שכולו נטעה עבלי ולר"ד לחקן הכל והלכך קמ"ל
ר' יודן דלא תיסבור מומר אוף הכא עבלין ערלה כן דאזתן פירות של
היתר נאסרו כולן מחמת תוספת איסור שיתוסף בהן ואפי' אין בתוספת
מאיתים כמו הכס גבי עבלין לפיכך אשמעינן דלא היה משום דשאי גבי
עבלי דאיסור בכל שהוא בזמן בנינו חבל ערלה בעילה באחד ומאיתים
ואין איסור א"כ תיחוסף במאיתים והאי גופיה קמ"ל במתני' בדריכה
וד' יודן מפרש דלאו דוקא גבי בריכה אמרו כן אלא ה"ה נמי בחילן
והא דנקט במתני' בריכה בדיון זה אידי דאיידי במילי בדריכה הני ליה
נמי בדריכה: חילפיי שאל לר' יוחנן ור"ש בן לקיש. גרסין לכל
האי סוגיא עד ברס הכא אפי' מהא מותר בפ"ו דמור בהל"ע: הגל
מהו שיאסר ביותר ממאיתים. תכלין של ערלה ושל כללי הכרם אם
אוסרין הן אף ביותר ממאיתים משום דלמעמא עבדי וזוכא למימר
נמי דאין תכלין בל' ומאיתים כשאר איסורי ערלה וכלאי הכרם והשיבו
לו דאין תכלין אוסרין ביותר ממאיתים אלא אף הן תכלין באחד ומאיתים:
והתנינן וכו'. ומה זו השאלה ואיך השיבו לו כן דהתנינן לקמן בפ"ב
כל

מראה

דמוכ דברים לה כתי' אחר לפניו אלא דעמנו כהן פוסק מדמוין לה הש"ס להמתי'
ולכן דילדה כזקנה כהא דר' יהודה א"כ סתמא דמתני' פ"ל כזותיה והלכי כר'
דמוכות בדינא גדולו תרונג ודגולי עבלי ונמקומו החושים שם מיתוליה דיעים כר'
יורה דהמספחה ועין תוס' תוס' כ"ש ע"כ ד"ס דאמר רבי אבהו אמר רבי

למנוז ינושאני חורג פ"ק ה"א

אמרות ספורות

לא יסרו ממנו – מלימוד התורה

בטבעות הארון יהיו הכתובים לא יסרו ממנו (כה, טו). רמו שיהיה האדם תמיד מוכן לשאת עליו עול תורה בלי מונע והפסק רגע. ואמר "הבדים" – שני בדים, על דרך שאמר לעסק בתורה יהודי, בד בבד, כמו שדרשו רז"ל (תענית ז) מפסוק "חרב אל הבדים" וגו' (ירמ"ג, ג, לו).

שובע שמחות (וי"ג) כי באור פני משה (באן)

מחשבה טובה צריך להוציאה מיר למעשה

מעשה חרש תעשה אותם (כז, א). איתא בגמרא (ויפא עכ"ל): "מעשה רקם מעשה חושב – אמר רבי אלעזר שרוקמין במקום שהושבין", עיי"ש.

יש לפרש ע"ד רמז, כי ידוע שכאשר עולה בלב האדם איזה מחשבה טובה לעבודת הבורא כ"ה, צריך מיד לעשות איזה מעשה טוב כדי להוציא מחשבתו מכה אל הפועל, וכך יהא קיום למחשבה הטובה שלא תאבד (עיי' רמב"ן בס' האמונה והבטחה פ"ט סוף ד"ה לא תשא). הוצא בקדושת לוי על שבועות ד"ה אפן גז). והנה הרמז: "שרוקמין במקום שהושבין", והבן, והנה גם פירוש הכתוב: "מעשה חרש תעשה אותם" – **תעשה דוקא – להביא את המחשבה לידו מעשה.**

שתי בחינות מעבודת האביה

ושמת את השולחן מחוץ לפרכות ואת המנורה נוכח השולחן על צלע המשכן תימנה והשולחן תתן על צלע צפון (ו, לה). לכאורה היה לו לומר: ישמת את השולחן מחוץ לפרכות על צלע צפון, כמו שאמר במנורה, ולמה חילק ואמר שוב בסוף הפסוק: "והשולחן תתן על צלע צפון".

וי"ל עפ"י מה שמבואר ב"קדושת לוי" (ליקוטים) עה"פ "ואכילתם אכול ושבועו והללתם את שם ה' אלקיכם" (ויאל כ, כו) שיש שתי בחינות באכילת האדם: האחד, שאוכל במחשבה תחילה כדי שיהיה לו כוח לעבודת הבורא ב"ה בתורה ובתפלה (כאחת בשועי איה"ס) ראו, ואכילה זו לצורך עבודה היא, אך במה עכ"פ בשעת האכילה אינו עובד השם, ואינו מועיל זה האכילה

רק אח"כ כשילמוד, אבל יש צדיקים אשר אכילתם בקדושה, ובשעת אכילה יש להם מחשבות קדושות, וגם אמרים תורה בשעת אכילתו, אם גם בשעת אכילתו עובד את הבורא כ"ה, ועל בחינה שניה זו, רמז הכתוב: "ואכילתם אכול ושבועו" – אכילה שהיא עצמה תהא בבחינת הלולים לה' – "והללתם את שם ה' אלקיכם" – והיינו על ידי אמירת דברי תורה אצל השלחן ובדומה, עיי"ש (במדבר יג, ע"ה).

ולשתי בחינות אלו רמז גם כאן הכתוב, ותחילה דיבר בבחינה הראשונה: "ושמת את השולחן מחוץ לפרכות", ובסוף הפסוק: "והשולחן תתן על צלע צפון" – רמז על אכילה שניה שהיא עצמה עבודה.

כ"ק מרז מה"ר"א מעלוא ז"ע

74

"בעיני דהו אהרדי"

שמתו והמקביל ויכלו להסתכל זה בפני זה

ושמת את השולחן מחוץ לפרכות ואת המנורה נוכח השולחן על צלע המשכן תימנה והשולחן תתן על צלע צפון (ו, לה). איתא בגמרא (ויפא גז): "שלחן בצפון משכן מן הכותל שתי אמות ומהצה, ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומהצה, מוכה ממוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קימטא. וגוקמיה להדיה, כיון דכתיב זאת המנורה נכה השלחן" – בעיני דהו אהרדי".

בבילגוריותא יצ"ו פירשהו בדרך רמז את הכוונה "בעיני דהו אהרדי", על פי שמבואר בספרים (עיי' תרי"ט לחת"ס ד"ה ועשי ארון – בשם ביאורי מהר"א) כי ה"מנורה" רומזת לתלמודי הבאים, ואילו השולחן מרמז למחוקקי לומדי תורה.

והנה בנוגע שבעולם, שהמקביל צדקה מתייבש מן הנותן, וכמו שאמר ר"ש (עיי' פ"ה ד"ה): "דכיל מן חבדיה בהית מסתכל ביה", אולם, כאשר העישה מהויק את התלמיד חכם, הרי שכנסת ליה שהוא "נותן" הריהו גם "מקבל", כי על ידי נתניה זו, הוא נוכח – בזכות התי"ח – לשפע טוב מן השמים, וממילא אין להת"ח להתבייש ממנו.

ועל זה אמרו: "בעיני דהו אהרדי", פירושו, שלא יתביישו להסתכל ולזהות זה בפני זה, על ידי שידעו שכל אחד מהם הוא גם "נותן" וגם "מקבל", כאמור.

פרשת מרדכי

אמרה נעימה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כז, ב). פירש"י: "לי לשמו". צריך להבין למה בתרומה זו צריך שתהא לשמה ויתר משיא מצות, ואדרבה, "עולוס יעסק אדם בתורה באמצעות אי"פ שלא לשמה, מתוך שלא לשמה – בא לשמה" (פסחים ג). וגראה, כי בתולדות יצחק" והאלישיך ח"ק קשה כאן דלכאורה היה ראוי לומר ויתנו לי תרומה; ותרצו, וען כי באדם חשוב נחשבת קבלתו כנתניה, והנותן לו נחשב כלוקח (קדושין ז), אם כך כ"ש הבורא ית"ש – מה שנותנים לו נחשב כאילו לוקחים ממנו, עיי"ש. והנה, מבואר בר"ן (קדושין דף ג, ט) מדין הרי"ף מדין תו – ה"ב, כי זה שכשאתם חשוב מקבל מתנה – הרי זו הנאה לנותן, אין זה אלא כשמקבל מתנה גמורה, אבל כמתנה על מנת להחזיר, אין הנותן נעשה חשוב בשביל כך ואין לו הנאה מזה להיות נחשב כמקבל (עיי' קצה"ס סי' קפ סוף).

והנה, ידוע שאם אמר אדם הריני נתן פרומה לצדקה על מנת שיחיה בני, הרי זה צדיק גמור ומתנתו חנונה (פסחים ז), ואף אם הוא על מנת להחזיר, כלומר, כדי לקבל שכר, והוא הדין בתרומה, אף אם נתן בשביל איזה פרס, הוי נתניה. אבל עדיין קשה, שיהיה לו לומר ויתנו (כ"ש בתולדות יצחק ובאלשיך), ולא כיון לתרן דנתניה לאדם חשוב נחשבת כקבלה, שהרי נתן על מנת להחזיר, כלומר כדי לקבל שכר, וכ"כ בשם הר"ן, לכך פירש: "לי – לשמו", ושלא עיי"פ לקבל פרס, ואז שייך שפיר לומר: "ויקחו לי תרומה".

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כז, ב). איתא בתנא דבי אליהו (רמב"ם פ"ה): "כיון שקיבלו ישראל עול מלכות שמים כשמתה ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', מיד אמר הקב"ה למשה וכו' דבר אל בני

יגרון נעמה

הדלקת נרות בשמה

"... וידוע כי הנשמה נחנית בהדלקת הנרות והיא מתהלכת בעדוהי הנהו והשחמה, ומתפשטת ומתרחבת מתוך הנאת האורה, מפני שהיא חובית את הצובה באור השכל, ומן הטעם הזה נמשכת אחר האור שהיא מינה, אע"פ שהוא אור גופני הנשמה אור רוחני רך ופשוט, ועי"כ המשיגה שלמה ע"ה לנר, הוא שאמר (משלי כ, כו): 'נר ה' נשמת אדם'".

בישבת בביהכ"נ או ביום היראצ"ט מצוה מן המובחר להדליק נר של שעוה".

לקט יוסף (עמ"י 43)

"... ולכן מנהג הרוב להתנדב שמן לכפרת הנפשות, כי הנרות הבתי כנסיות הם מוסיפים ראה והארה בנרות שלמעלה... וזהו העלאת הנרות שאמרו בהדלקת המנורה במשכן ובמקדש, כי היה מטיב בבוהק ובערב נרות עליונות המכוננות נגד המנורה המאירה נגדה (עיי' אלישר ר"פ תצה ור"פ בהעלותך), ועוד שבר"ע י"ד ה"גלו המאורות והשמן והחם נעשה הדיחוד מ"ד אורות שבשם, והמאורות בכח ההצבה ששמה מוצא השמן והשליכת למעלה מהם, רמז לקצוה של יו"ד, ע"כ הור"ב מתנבאים שמן, אך גם צדקה אחרת זכות ויחשב להם".

בשעת פטירתו של רבי אמר: לבני אני צריך, ונכנסו בניו אצלו. אמר להם וכו' כי יהא דלוק בקומנו" (מכות קג). גי"ב: "אולי במקום צדקה למנהג".

הגהות היע"ב (על הגמ' שם)

"... ואף גם זאת קבלו עליהם, להדליק בכל שנה ושנה באותו יום נר נשמה לתקן ששמו ושמן זית דוקא, ולהעמידה בכלי זכוכית – לפני ארון הקודש, כאשר נהגו א"ע בכל שנה ראשונה בהדלקת נר נשמה משמן זית דוקא במקום הנ"ל".

ש"ת חתם סופר החדשות (סי' סח)

"... דבר יא"צ נ"ל מחשב מצוה, מאחר שכבר נוהגים בו, והוא לכבוד אבות... ועי' ד"מ א"ה"ה סי' תר"י בשם הכ"ה, שהמנהג שכל אחד מולוק ביה"ב לכפר על אביו ועל אביו, וכ"כ בהג"ה רמ"א, עיי"ש. וגראה שמהנהג זה להדליק ביא"צ תנייד לתועלת נשמת האבות, ויש בזה מצות כיבור אב ואם וכו', ועכשיו נקשרים בנר זה הוא ממש ויותר משארי מצוות".

ש"ת כתב סופר (א"ח ט"ו ס"ה)

"הרה"ק מהר"ם מרימנוב ז"ע אמר: אם מנדר אדם נרות עבור איזה נשמה, הנשמה הולכת אפילו לשאל תחתית לעשות לו טובה להמנר הזה, ומוציאו אפילו משאל תחתית רח"ל".

מנתה של ישראל ביום היולא להדליק נר של שעוה דוקא, הרמז שעו"ה ר"ת: ויתרו ה'משרה ע"ל ש'כמו (ושע"י ז"ה). והוא על כוונה הנ"ל, שמתנה מפידיה ביום היולא אשר שעו"ה ר"ת: היקצו ויתנו שידעו עפר (שם ט"ו), וגם: ה'מיחדים ש"מך ערב ויבוקר. לזאת הולך הנר ערב ובוקר".

אמר נוסף (שבת אחרי הפסח). ועי' ש"ת י"ד אלעזר (סי' נה) להנחה הורוץ ז"ל אב"ד"ק, ויען, תלמי החר"ס, שהאר"ך בזה וכתב, שאין לדח ממנהג הקדמונים לעשות נרות יא"צ מעשה דוקא, כי יסודותו בהררי קודש".

א"ך טוב להדליק נר תוך י"ב חודש בביהכ"נ למנוחת הנפטר, וכן בכל שנה ביום היראצ"ט, והיינו כי צריך שיאמר בפיו בשעת הדלקת הנר שהוא מוליק הנר הזה למנוחת נפש פלוני בן פלוני, ואז בקריאה זו שהוא מוציאה בפ"ה יגיע הנאה לנפש האדם ההוא... וכי"ש אם מוליק על המצבה עצמה, ששם משכן חלק מחלקי הנפש וכו'. גם דע כי באור הנר יש חמשה גוונים חלקים למשכילים... אדם כנגד חמשה חלקי הנפש שהם נרנ"ח, ודבר זה גם בדברי רד"ל בתלמוד הוא מפורש, במה שאמר (בר"י י, יא) חמשה שמות יש לנשמה, ועל כן אור הנר הוא דוגמא לנשמה, ולזה יהי' לה הנאה מן האור נר נלק על שמה...".

ש"ת תורה לשמה (סי' תקכ, ועיי' סי' רכג)

ומה הדיבור

והריבית לקחה את הקדוה עם המרק עם הפעם ותמצא גם הפעם מטוה עבדו של. ותמחר לספר לבעלה ויכר הפעם כי לא דבר ריק הוא, ויאמר: הלא דבר הוא ומה היתה נסבה זאת, ותשא אל תעני בקדוה האלה ואל תשכלי עוד מהבשר ובעני השחטי עוד מהתרגולים האלה עד אשר יראו רצון חי ובעני זה וכן היה.

בו בינים אל לביתו המין הזה כדכור, והתחיל עוד הפעם לתוכח אתו בדבר הכתוב ילא יאונה לצדיק כל או"ע עד כי אמר לו: הלא אדע כי צדיק אתה, אם כי בענות ורוח לא תודה לזה, אבל לא תוכל להמשיך דבר הדיבור לרוב העולם, המעילים עליך כך, ועכ"פ אלכת שם חזר. וישתמם איז"י עיי' ויאמר הנך תרחיב נפשך לומר כזאת וע"כ המין. הלא אשתך קנתה הני תרגולים אשר אנכי מיטמתים רק בשמן חזיר, וגם נודע לך כי יסודותם עמוק ויחסידיהם רחוקים, וכן הדיבור הזה על

קובץ איז"י איתא לרמב"ם
מכון א"ר תלביאן 98531 הרצליה א. אנטונווובאן
תשע"א

Tanna de-vei Eliyahu, 2010

מִדְרָשׁ
תַּנְנָא דְבֵי אֵלִיהוּ

מפורש ומבואר
בתוספת הערות וציורים

נערך בס"ד ע"י
מרדכי שלמה אייזנטל
בן לאבי מורי הרב אברהם דוב שליט"א
שנת ה'תשע"א

תנא דבי אליהו

כַּלְפֵי מַעֲלָה, וְכִי י
 וְזָהָב וְאַבְנִים מֵאֵן
 הוּא, שְׁנֵאמַר לִי
 וּמִפְּנֵי מָה הוּא א
 לִי מִקְדָּשׁ, אֲבָל כ
 נִתְּנֵנוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל,
 לָהֶם. וְכַשְׁעִשׂוּ יִי
 וְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּ
 בְּהֵן וַיָּבֵאוּ כָּל א
 רוּחוֹ אֶתְנוּ וְגו' י
 הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָא
 (נֶאמַר) [אֹמַר]
 פִּתְחֵי לִי אֶהְיֶה

מעלה, וכי לכסף וזו
 כסף וזהב ואבנים ט
 חמדה שלו הוא, שנ
 ולי הזהב נאם ה' צו
 אומר לבני אדם הו
 מקדש, אבל ישראל
 שביקש הקדוש ברוך
 ישראל, ועל כן אף
 לישראל מה שאמר

וכשעשו ישראל
 במדבר - שהביאו
 והקדוש ברוך הוא מ
 שנאמר בהן (שמות
 אשר נשאו לבו וכל
 הביאו את תרומת ו
 (שם כד) 'וכל אשר ננ

יט. כ"ה בכת"י רומי וז

מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא חֵם וְשָׁלוֹם, אֲבָל אַחַר
 כֶּךָ, כִּיּוֹן שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶן עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּשִׂמְחָה, אִף
 הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְמַקֵּם כְּבוֹדוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ מִשְׁמֵי
 הַשָּׁמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים יֵרֵד עֲלֵיהֶן וְאָמַר לָהֶן 'הַתְּשַׁכַּח אִשָּׁה
 עוֹלָה וְגו'', וְאֹמַר 'אִם אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַם תְּשַׁכַּח יְמִינִי'
 'תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לַחֲכֵי אִם לֹא אֲזַכְּרֶכֶי וְגו''. וְכִיּוֹן שֶׁקִּבְּלוּ
 יִשְׂרָאֵל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּשִׂמְחָה, וְאָמְרוּ 'כֹּל אֲשֶׁר
 דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע', מִיַּד אָמַר הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְמוֹשֶׁה שִׁיאֲמַר לְיִשְׂרָאֵל שִׁיעֲשׂוּ לוֹ מִשְׁכָּן, שְׁנֵאמַר 'דִּבֶּר
 אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'' 'וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם'
 וְגו'. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה אָמַר הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבָּבוֹ, שְׁמָא
 לֹא יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לְפָנָי, וְשְׁמָא יִהְיוּ אוֹמְרִים

- אמר הקב"ה: אם אשכח לפקוד את
 ירושלים אשכח את מעמד הר סיני (שבו קיבלו
 ישראל את עול תורתו) אשר בו נתתי בימיני את
 התורה, כמ"ש (דברים לג ב) 'מימינו אש דת
 למו"י", כאומר, כשם שלא אשכח את זה, כך
 לא אשכח את זה (להלן יבואר הפסוק 'ביום
 חתונתו וביום שמחת לבו').

1 וכיון שקבלו ישראל עול מלכות שמים →
 בשמחה, ואמרו (שמות כד ז) 'כל אשר דבר ה'
 נעשה ונשמע', מיד אמר הקדוש ברוך הוא
 למושה שיאמר לישראל שיעשו לו משכן,
 שנאמר (שם כה ב) 'דבר אל בני ישראל וגו''
 (שם ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' וגו'.

באותה שעה - שאמר הקב"ה 'ועשו לי
 מקדש', אמר הקדוש ברוך הוא בלבבו, שמא
 לא יביאו בני ישראל נדבה לפני בשביל
 עשיית המשכן, ושמא יהיו אומרים כלפי

דפוס ראשון
 מן העולם הזה ומן העולם הבא
 וכיון שקיבלו עליהם עול
 מלכות שמים בשמחה אף הוא
 ממקום כבודו ותפארתו משמי
 השמים העליונים ירד עליהם
 ואומר התשכח אשה עולה
 ואומר אם אשכח ירושלים
 תשכח ימיני ואומר תדבק
 לשוני לחכי וכיון שקבלו
 ישראל עול מלכות שמים
 בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה'
 נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה
 למושה דבר אל בני ישראל
 ויקחו לי תרומה ואומר וזאת
 התרומה אשר תקחו מאתם זהב
 וכסף ונחשת תכלת וארגמן
 ותולעת שני ועורות אלים
 ואבני שהם ועשו לי מקדש
 ושכנתי בתוכם באותה שעה

ביאור

העולם הזה והעולם הבא חס ושלום, אבל
 אחר כך, כיון שקבלו עליהן עול מלכות
 שמים בשמחה, אף הקדוש ברוך הוא ממקום
 כבודו ותפארתו משמי העליונים ירד
 עליהן ואמר להן (ישעיה מט טו) 'התשכח אשה
 עולה ו'גו' מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה
 ואנכי לא אשכחך' - 'התשכח אשה עולה
 מרחם בן בטנה' - אמר הקב"ה: כלום אשכח
 עולות אילים ופטרי רחמים (בכורות)
 שהקרבתם לפני במדבר - ודאי לא, גם אלה
 תשכחנה' - את העגל שאמרו עליו 'אלה
 אלהיך ישראל' אשכח, 'ואנכי לא אשכחך' -
 קבלתכם עול תורתני בסיני אשר נאמר בו
 'אנכי ה' אלהיך' לא אשכח", ואומר - פסוק
 נוסף מצינו אשר נתבאר בו שאין הקב"ה
 שוכח את ישראל שקיבלו תורתו בסיני (תהלים
 קלז ה): 'אם אשכח ירושלים תשכח ימיני'
 (שם ו) 'תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי ו'גו''

יז. ברכות לב ע"ב ורש"י שם. יח. ראה מדרשנו להלן פרק ל ד"ה על אותה שעה, ומדרש אגדת בראשית פרק עא.

וזאת הברכה אשר ברך משה

בעזה"ש"ת

ספר

ברך משה

על התורה

חלק שני - שמות

הידושים וביאורים, בדרך אנגדה ודרוש נאמרים, על פרשיות התורה מסודרים, אשר חקרתי ודרשתי בחמלת ד' עלי בזכות אבותי ורבותי הקדושים נבג"מ זיעועכ"י

הק' משה טייטלבוים

הובא לכית הדפוס ע"י
הנניא יו"ט ליפא טייטלבוים
בן המחבר

שנת תשנ"ו לפ"ק

ברוקלין, ניו יורק

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

לאישי לכל ישראל

הואיל משה באר את התורה הזאת

כיון שאינו מחכוין לשמים כלל ומזמן את חצירו רק מפני הבושה, מדוע יזכה לתואר קדוש.

לחורה ויראת שמים, ושם זוכה האדם להפוך את כל מחשבות לבו אך לעוז כל הימים.

ו**ביאר** ק"ז הרה"ק הרצי ר' זושא זי"ע →
 (הבוא צפרי חיים על אבות פ"ה מי"ג) על פי מה ששינוי (אבות פ"ד מי"א) העושה מלוא אמת קונה לו פרקליט אחד, כלומר שנצרך מלאך מן המלאכה שטעם והוא מליץ עליו. והנה המלאך יש לו גוף וגשמה רוחניות, וגוף המלאך נצרך ממעשה המלואה, וגשמת המלאך נצרה מכוונת המלואה, וזה שיש לו ואינו רוצה אלא שעושה דקה מפני הבושה, המעשה הוא טוב ונצרך גוף המלאך, אבל אין במלאך הזה חיות של גשמה כי כוונתו אינו טוב, אבל כללות ישראל הם שורש אחד, ויש בהם מי שרוצה ואין לו, ויש לו ער גדול מזה שאינו יכול לגמור מחשבתו, והוא צורף במחשבתו הטובה נשמה למלאך זה שצרה האדם שהוא בהמעשה אשר עשה, וזהו אמרם (קידושין מ.) מחשבה טובה הקצ"ה מנרפ"ה למעשה, פי' מחשבה טובה שחשב אדם זה לעשות מלואה, הקצ"ה מנרפ"ה למעשה שטעם חצירו צלי כוונה רצויה, ועל ידי שניהם נשלם המלואה כראוי, ועל כן שניהם נקראים ישראל קדושים, עכ"ד הקדושים.

וזוה שאמר הכתוב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, שנגעו כל ישראל לתת את תרומת ה' צפועל, ואף מי שיש לו ואינו רוצה ונותן רק מפני הבושה, ואמר עוד, מאת כל איש אשר ידבנו' לצ"ו תקחו את תרומתי, רומז על מי שנדבדו לבו לתת תרומת ה' אבל אינו יכול לגמור את מחשבתו הטובה, מכל מקום כיון שרוצה ואין לו נחשב כאילו נתן תרומה, ועל זה גמר אומר, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, פי' מצדן שניהם יושלם תרומה שלימה כראוי וביאות, כי הקצ"ה ירף מחשבתו הטובה של זה למעשיו של זה. (ועיין צדברי יואל צפרשתן שפירש כעין זה).

ומערתה יתבאר מה שדרשו בתנא דבי אליהו, צטעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, וכחצ זקוני המהרש"ה (שבת פה.) שאמרו נעשה על העשין, ונשמע על הלאוין. לכאורה יקשה כיון שהעשין הם רמ"ח והלאוין הם שס"ה, הלא קרוב האדם להפסד ורחוק משכר, מיד אמר הקצ"ה ויקחו לי תרומה, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ושם בחלרות ה' יזכו לצחינת לצ"י וצפרי ירננו אל אל חי, שיחפורר הלצ לחורה ויראת שמים, ועל ידי שיהיה להם כוונת הלצ ומחשבות טובות יהיו העשין מרובין והרי הם קרובים לשכר.

*

76 ו עוד לחלוק מילין לפרש התנא דבי אליהו, צטעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקצ"ה ויקחו לי תרומה.

3) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. כבר דקדק רש"ל בטעם שלם תרומות האמורות כאן, גם יש להבין אומרו מאת כל איש אשר ידבנו לבו, דלכאורה פשיטא שיקחו תרומה ממי שנדבדו לבו.

ויבואר בהקדם דברי הגמרא (חולין ז:): אמר ליה רבי לרבי פינחס בן יאיר ר' לונך סעוד אללי, אמר לו הן, נהבו פניו של רבי, אמר לו כמדומה אתה שמודר הגאה מישראל אני, ישראל קדושים הן, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה, וכתיב (משלי כג ו) אל תלחם את לחם רע עין, אבל אתה רוצה ויש לך. וכחצו החוס' (ד"ה ויש) ואפילו הכי איקרו קדושים, שמזמן את חצירו לאכול אלנו מפני הבושה. אכן דצריהם לריכין ציחור, דסוף סוף

ככל אשר אני מראה אותך עתה, כן תעשו לדורות על פי מראה שאראה לנביאי הדורות בכל צנין וצנין איך יעשו זה משונה מזה, עכ"ד.

וְרַפִּי זה ידוקק מה ששינה הכחוצ בלשונו ממקדש למשכן, דמתחילה נאמר ועשו לי מקד"ש ושכנתי בתוכם, ונלטו זה ישראל על צנין בית המקדש בית עולמים, ועל זה המשיך ונאמר ככל אשר אני מראה אותך את חזנית המשכ"ן ואת חזנית כל כליו, פי' כמו שהראה הקצ"ה למשה עתה חזנית המשכן וכליו, כן תעשו לדורות, לבנות את המקדש והכלים כמראה אשר יראה השי"ת לנביאי הדורות בכל צנין וצנין.

והנה לעיל מיינה כתיב (שמות כד ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דיבר ה' נעשה, וישכם צבוקר ויבן מזבח וגו' ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע. והקשו המפרשים למה אמרו מתחילה רק נעשה ואחר כך הוסיפו לומר נעשה ונשמע. ונראה על פי מה שהעלו חז"ל (שבת פז.) כי בראש חודש סיון באו ישראל למדבר סיני, וצנין צסיון אמר הקצ"ה ואחס תהיו לי ממלכת כהנים, ולערב ירד משה ואמרן לישראל, ואז אמרו כל אשר דיבר ה' נעשה, ולמחרתו בשלישי צסיון נאמר לו הנה אנכי בא אליך צעצ צעצ ונשמע. ונשמע העם צדצרי עמך וגם צך יאמינו לעולם, צרציעי צסיון עבדו פרישה, וצחמישי צסיון צנה משה מצנח ואז אמרו ישראל כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, עיי"ש. ומעתה י"ל כי צתחילה אמרו ישראל רק נעשה, שקצלו עליהם לעשות ככל אשר ילמדם משה רבינו, אך ציום המחרת לאחר ששמעו מאמר השי"ת וגם צך יאמינו לעולם, ופירש"י גם צנביאים הצאים אחריו. אז הוסיפו ואמרו נעשה ונשמע, ותרגמוו נעציד ונקבל, כלומר שישמעו ויקבלו גם צברי שאר הנביאים הצאים אחרי משה.

וְרַפִּי זה יוצן מה שדרשו צתנח דצי אליהו, צשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, היינו נעש"ה על מעשה המצוה, צצחינת יש לו ואינו רונה, שקצלו צני, ישראל עליהם דאף מי שלא יזכה למחשבה זכה צקיום המצוות לא ימנע עלמו מלקיים המצוה צפועל, ונשמ"ע על כוונת המצוה, על דרך הכחוצ (מלכים א ג ע) לצ שומ"ע. והוא צחינת מי שרונה ואין לו, שיש לו מחשבה טובה בצלד, מיד אמר הקצ"ה ויקחו לי תרומה, וכאן נחצברו ישראל שיצ"ה ויקחו לי מחצבתו של זה למעשיו של זה, ומצין שניהם יושלם המצוה צשלימות. L

*

ז עוד יתפרשו דצרי התנח דצי אליהו, צשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקצ"ה ויקחו לי תרומה.

צ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ככל אשר אני מראה אותך את חזנית המשכן ואת חזנית כל כליו וכן תעשו. דקדק צאור החיים הקדוש, צריך לדעת למה קראו מקדש ותיקף חזר צו וקראו משכן.

וב"ה דהנה כתב רשי"ל וכן תעשו לדורות, אם יאצד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי צית-עולמים כגון שולחנות ומנורות שעה שלמה, כחצנית אלו תעשו אחס. והקשה הרמב"ן ז"ל הלא שלמה המלך שינה את המצנח ולא עשה כחצניתו כמצואר צכחוצים (צצרי הימים-צ ד א), ותו קשה למאי איצעריך וכן תעשו לדורות, הא צין כך אין הנציה רשאי לחדש דצר ולשנות ממה שהראה הקצ"ה למשה, וחירץ מרן החחס סופר צתשוצותיו (יו"ד סימן רל"ז) דעיקר דרשת וכן תעשו לדורות לקולא אחיא, שנוכל לשנות הצנין והכלים צכל פעם ופעם על פי מראה שיראה השי"ת לנביאי הדור, אף על גב דצשאר מצוות החורה אין שומעים לנציה לשנות, והיינו דקאמר

מסורת המדרש
ח. דתנינן האיפה ג'
סאין משנה מנחות עו.
ט. תני בשם ר' יהושע
וכו' ויק' לד. ת. יל"ש
כהר תרסה (כה"ע).

איפה רבי יוחנן אמר שלשה סאין דתנינן (מנחות עו):
האיפה שלשה סאין ותשא ותבוא העיר.

ט. (ב. יט) 'ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום' תני
בשם רבי יהושע יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני
העני עושה עם בעל הבית שכן אמרה רות לנעמי 'שם
האיש אשר עשיתי עמו היום' ולא אמרה אשר עשה עמי

— מדת נפחה של — "איפה" — זו האמורה כאן, רבי יוחנן אמר: שלש סאין (סאה = מדת
נפח של 144 ביצים, = 7.776 ליטר), כמדתה ושמה של "איפה" האמורה בימי חכמים, שכן היא
"האיפה" האמורה גם בתורה, בקרבן מנחה (ויקרא ה, יא. ועוד), דתנינן: "האיפה שלש סאין",
ולגבי לחם קרבן תודה, שהיא דבר המפורש בתורה, מדובר שם במשנה, והרי שאיפה של תורה ואיפה
של דברי חכמים אמת היא בשיעורה, וכאשר "האיפה" האמורה בדברי הנביא (יחזקאל מה, יא.), היא
כשיעור הזה, כמפורש בכתוב שם, והרי שגם איפה זו האמורה כאן במגילתנו על רות היא כאיפה הזו,
בשמה ובמדתה, של שלש סאים, והרי שנו חכמינו (ב"מ פ, ע"יש ברש"י), שגבר שהוא סבל מקצועי
לישא משאות על כתפו נושא חמש סאים משא שהוטל על כתפו על ידי אדם אחר שסייע לו להרים
המשא ולהטילו עליו (ע"יש), שיעור משא שאדם כזה נושא הוא גדול וכבד ממשא שאדם יכול לבדו
להרים ולהטיל לעצמו על כתפו, שהרי נמסר לנו ע"י חכמינו (סוטה לד.), שאין אדם מרים מן הארץ אל
כתפו אלא שליש מן השיעור שהוא נושא אחר שהוטל לו על כתפו בסיוע אחר, והרי ששיעור מה
שהוא יכול להרים אינו אלא סאה אחת ושני שלישי הסאה, ורות זו, שהיא אשה, ובת מלכים (כדלעיל ב,
ט), שלא הורגלה מילדותה לשאת משאות, ובאיפה הזו האמורה כאן, שהיא שלש סאים שלמים, נאמר
עליה: "ותשא ותבא העיר" — הרימה בעצמה ונשאה והביאה העירה, וללמדך עד היכן היה כוח
גבורתה מרוב זריזותה וחשקה לעזור לחמותה, להרים ולישא ולהביא משא כזה בכוחות עצמה.

ט. "ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית, יהי מכירך ברוך, ותגד לחמותה את
אשר עשתה עמו, ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז", אין הכתוב אומר "את אשר עשה עמה"
ולא "אשר עשה עמי", כלומר, הוא שעשה חסד עמה בלקטה בשדהו מתנות עניים, אלא אמרה "אשר
עשתה עמו" וכן היא אומרת "אשר עשיתי עמו", כלומר, היא אשר עשתה טובה לאיש בדבר הזה, וגם
היא מוסיפה תיבת "היום", דבר שהוא ידוע לחמותה בלא שתאמר לה, שהיום היה הדבר, לדרוש כאשר
— תני — ברייתא — בשם רבי יהושע: יותר ממה שבעל הבית עושה — טובה — עם
העני — המתדפק על פתחו, והוא מכניסו ומאכילו או מעניק לו מתנת יד על פתח, העני עושה עם
בעל הבית — טובה בדבר הזה, שכן נאמר בתורה (דברים טו, ז'): "כי יהיה בך אביון... נתון תתן לו...
כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך", והרי שמלבד אשר קרן שכר מצות
צדקה שמורה לעושיה לעולם הבא, פירות שכרה הם אוכלים בעולם הזה (פאה א, א.), והיא הברכה
האמורה שהם מתברכים בנכסיהם בזכות מצוה זו, וברכה זו יחירה היא בערכה על ערך המתנה שנתן
לעני, הרי שבסופו של דבר נמצא שהעני הזה שבא וזיכה את מיטיבו במצות צדקה הוא העושה עמו
את הטובה, שכן אמרה רות לנעמי: "שם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז", ולא אמרה

אלא 'אשר עי
עשיתי עמו בש'
יען וביען הוא
הונף ביה אמר
הזה' גלגל הו

"אשר עשה עמי"
רות לנעמי על האיע
פרוסה אחת, וזהו
הבא, אלא גם 'היום'
צדקה שאיש עושה ענ
לעני הבא לידו שנכנ
בפרשת התוכחה כתו
עוונם, יען וביען במשפ
הארץ כדי לרצות עוו
אדם למקום להודיע
ויש בה משום מצוה
תשמטנה ונטשתה ואנ
אותם, ואמר הכתוב
העונש של גלות מן
"יען" הוא "עני",
העונש ובעל השדה

ועוד — אמר
בכל הפרשה את העני
לך פן יהיה דבר עם ל'
ואין הכתוב מפרש ש'
זו, וכצירוף המילים "
תתן לו הרי אבד רכו
אותו עוון.

ועוד — אמר
צדקה הוא עצמו רומ'
בגלל הדבר הזה י
לשון "גלגל", לומר
הכל, "לא מי שהוא ע
האדם כבגלגל, לזה מ

מסורת המדרש
 אר"י יען ויק"ר לה. ט.
 גלגל הוא שחזור
 בעולם שבת קנא:
 שמו"ר פל"א. ג. יד
 (יע"ע בני"ש). ויק"ר שם.
 תנחומא משפטים טו.
 תנ"י ח. ל"ש משפטים
 שם. בהר. שם. ראה
 תתצ. ע"ע ויק"ר לה. ד.

אָלֵא אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַרְבֵּה פְּעוּלוֹת וְהַרְבֵּה טוֹבוֹת
 עָשִׂיתִי עִמּוֹ בְּשִׁבִיל שְׁהֶאֱכִילֵנִי פְרוּסָה אַחַת אָמַר רַבִּי יוֹסִי
 יַעֲנֵן וּבִיעֵן הוּא יַעֲנֵן הוּא עֲנִי אָמַר רַבִּי שִׁילָה דְנוּהָ הָאֲבִיוֹן
 הוֹנֵךְ בֵּיה אָמַר רַב נַחֲמָן כְּתִיב (דברים טו, י) 'כִּי בְגָלְלִי הַדְּבָר
 הַזֶּה' גִּלְגַּל הוּא שְׁחֹזֵר בְּעוֹלָם עַל הַפֶּל דְּמִי לְגִלְגַּל

"אשר עשה עמי" — חסד, אלא "אשר עשיתי עמו", כלומר, כך "אמרה לה" (ויק"ר לה, ח).
 רות לנעמי על האיש הזה: הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני
 פרוסה אחת, וזהו שהיא אומרת "היום", כלומר, לא בלבד שהשכר שמור לו לעתיד לבוא, לעולם
 הבא, אלא גם "היום" — בעולם הזה (עירובין כב.). עשיתי עמו טובה בכך ולא זאת בלבד שבכות
 צדקה שאיש עושה עם העני הוא זוכה ונכסיו מתברכים, אלא שאם הוא מעלים עינו ונמנע מלתת צדקה
 לעני הבא לידו שנכסיו אובדים והוא נעשה עני, כאשר — אמר רבי יוסי (ראה ויק"ר שם, ט):
 בפרשת התוכחה כתוב על ישראל: "והארץ תעזב מהם ותרוץ את שבתותיה בהשמה מהם והם ירצו את
 עוונם, יען וביען במשפטי מאסו ואת חקותי געלה נפשם", כאן נותן הכתוב טעם למה גולים ישראל מן
 הארץ כדי לרצות עוון ביטול מצות השבת האדמות בשמיטה, ובמצות שמיטה יש משום מצוה בין
 אדם למקום להודיע בכך שהארץ היא לה', כמו שנאמר בה (ויקרא כה, ב): "ושבתה הארץ שבת לה",
 ויש בה משום מצוה בין אדם לחבירו, הטבה לעניים כמו שנאמר בה (שמות כג, יא): "והשביעית
 תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך", שהפקרת פירות שביעית באה לטובת העניים הזוכים ואוכלים
 אותם, ואמר הכתוב האמור בתוכחה כי בעוון מניעת ההטבה לעניים במניעת מצוות שמיטה זו בא
 העונש של גלות מן הארץ, כמה שהכתוב כופל — "יען וביען" (רז"ו בויק"ר שם). לדרוש: הוא
 "יען" הוא "עני", אותיותיו של זה כאותיות של זה, ולומר שבעוון זה של הרעה עם העני באה
 העונש ובעל השדה גלה מן הארץ ונעשה הוא עני.

ועוד — אמר רבי שילה דנווה: בפרשת צדקה עצמה הכתוב רומז על כך, שאינו מכנה שם
 ככל הפרשה את העני אלא בתואר "אביון", וגם באזהרה שלא להמנע מן הצדקה הוא אומר: "השמר
 לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל... ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא",
 ואין הכתוב מפרש שם מה עונש בא על אותו חטא, אלא שהוא אומר — "האביון", לדרוש תיבה
 זו, וכצירוף המילים "הב הון" (פ"ש), וכלומר, "הונך ביה" — "הונך בו", רכושך תלוי בו, אם לא
 תתן לו הרי אבד רכושך, וזהו: "אביון" — "יהב הון", משא ומתן הונך הוא, והרי שזהו העונש על
 אותו עוון.

ועוד — אמר רבי נחמן: הכתוב הזה שבאותה פרשת צדקה שהוא אומר מהו שכרו של הנותן
 צדקה הוא עצמו רומז לומר מה ענשו של הנמנע מעשות צדקה, ששם — כתיב: "נתון תתן לו, כי
 בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך", ולא נאמר "בעבור" אלא "בגלל".
 לשון "גלגל", לומר לך כי העושר והעוני — גלגל הוא שחזור — ומתגלגל — בעולם על
 הכל, "לא מי שהוא עשיר היום עשיר למחר, ומי שהוא עני היום עני למחר, אלא — הקב"ה מגלגל את בני
 האדם כבגלגל, לזה מוריד ולזה מעלה" (שמו"ר לא, ג). והרי הדבר — דמי לגלגל אנטיליאיא, דמלא

(ר)
 וני
 וני
 זם
 מי
 דת
 זיא
 " ,
 פה
 זיא
 זור,
 יעי
 ים
 דר
 אל
 מה
 ב,
 מר
 רח
 את
 ה"
 שר
 גם
 שר
 גם
 גם
 ...
 ות
 כה
 תן
 מו
 יה

ודיו על לב אהרן בבואו לפני ה'

בעוהשי"ת

ספר
לב אהרן

על התורה

חלק שני - שמות

אמרות ה' אמרות שהורות, לכבות מלהיכות ועינים מאירות
דרך חיים תוכחת מוסר להורות, אהבת ה' חקים ותורות
בדרך דרוש וחסידות מבוארות, במקהלות עם נאמרות

מאת כ"ק מרן

רבינו מהר"א ט"ב שליט"א

אבדק"ק סאטמאר יצ"ו

יוצא לאור על ידי

ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חודש טבת שנת תשע"ט לפ"ק

פק"ק קרית יואל יצ"ו

ויניחורו אהרן לפני העדות למשמרת

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא במס' סוטה (דף יג.) חכם לב יקח מנצות (משלי י ט), זה משה, שכל ישראל נתעסקו בצניזה והוא נתעסק בצעמונות יוסף. ולכאורה נרין ביאור מהיכן ידע משה רבינו שהמנצות לעסוק בצעמונותיו של יוסף דוחה ציזת מצרים, והלא גם ציזת מצרים היה מנצות שננטו בו כמו שנאמר וישאלו איש מאת רעהו. אמנם לדרכינו יש לומר, דהנה תכלית ציזת מצרים היה בשביל צנין המשכן, והיה יותר ניחא להקצ"ה שיצנה המשכן על ידי נדבת צני ישראל ולא על ידי נדבת משה רבינו, כי משה רבינו היה פרוש מאשה ומושלל מגשם כמלאך מיכאל משרת, ואם כן בלאו הכי אינו מתרבה כבוד שמים בצעודתו כמו בצעודת שאר צני ישראל, ועל כן לא הוצרך משה לציזת הים וציזת מצרים שהיה בשביל המשכן. וזהו כוונת הגמרא חכם לב יקח מנצות, דהואיל שהוא חכם לב איש שכלי שמופרש מגשם, לכן יקח מנצות שהיה עוסק בצעמונות יוסף ולא בציזת הים, דאין ראון הצו"ה כל כך בציזת מצרים של משה שיצנה המשכן מאחר שהוא מושלל מגשם.

ובזה יתבאר התנא דבי אליהו, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, וכו' לקבל התורה מטעם כי יותר נתרבה כבוד שמים שהעובד להשי"ת הוא צעל גשם, מיד אמר הקצ"ה ויקחו לי תרומה, שצני ישראל יתרמו מממונם לנדבת המשכן, ולא שירד מן השמים משכן צנוי ומשוכלל, כי יותר נתרבה כבוד שמים כאשר נבנה המשכן על ידי נדבת צעלי גשם. וזה שפירש"י ויקחו לי תרומה, לי לשמי, כלומר שעל ידי נדבת המשכן יתרבה כבוד שמים.

וזה שהסמיך המדרש ה"ד עליה למרום שצית שצני, נתעלית נתגששת עם המלאכים של מעלה, כי המלאכים באו בטענה תנה הודך על השמים, אמנם נסתרה טענתם מכח כלום יצר הרע יש צנייהם, ויותר מתרבה כבוד שמים כאשר האדם קרוך מחומר עובד את ה' ומקיים התורה והמצוות, והיינו טעמא דנדבת המשכן של צני ישראל.

ג עורד יתבאר התנא דבי אליהו (רבה פ"ו) → בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקצ"ה ויקחו לי תרומה, ול"ב.

וגר"א צהקדם מה שכתב האלשיך הקדוש על הכתוב ויקחו לי תרומה, דלכאורה הוה ליה למימר ויתנו לי תרומה, וסירך על פי מה שהודיענו חז"ל על מעשה הצדקה (רו"ר פ"ה ס"ט) כי יותר ממה שהבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם הבעל הבית. ופשר הדבר, כי הבעל הבית נותן לעני ככר או פונדיון גשמי לסעוד לבו, והעני בקבלו נותן לו שכר רוחני לאור צאור החיים. וכמו כן כאן אין ספק כי יותר הוא יתברך עושה עמנו בקחתו מידינו, צמה שאנו עושים עמו, כי הלא זאת התרומה אשר יקח ממנו דברים גשמיים, המה זהב וכסף ונחשת וכו', ואשר הוא יתברך עושה לא יערך האושר הרוחני הנמשך להמתנדב חלף נתינתו בכל הון שבעולם, וזה שאמר ויקחו, כי ללוקחים יתייחסו צמה שהוא לי תרומה, עכ"ד.

והנה כתב א"י זללה"ה בישמח משה (פ' בשלח) שהשכר לעולם הבא נקנה תיכף

בעולם הזה, עי" שהשכר נקנה לנו חליפין, דאמרינן שוכה זה נתחייב נותנים להקצ"ה ועל ידי זה נקנה ואף על פי דק"ל נעשה חליפין, ול בחליפין שכר המ של תרומת המשו שאני, כי הטעם מבואר שם בגמר וזורתא עבדא ד הקצ"ה לא שייך לא נתכוין להקנו נתינת זרת המט המחשבה והכוונה רוח למי שאמר יתברך שפיר מנ לנו שו

וזהו ביאור הכת ידי נדבת לקנות השכר בקו אין מטבע נעשה איש אשר ידבנו על המחשבה וה שפיר נקנה בחלי שפע קודש מל

ובזה יתבאר ד ישראל נע עול התורה והמנ אז מועיל להם ק סימן קכ"ג סק"ל

בעולם הזה, עיי"ש לפי דרכו. ויתכן לומר שהשכר נקנה לנו בעולם הזה על ידי קנין חליפין, דאמרינן בגמרא (קידושין כח.) כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין, והוא כי אנו נותנים להקב"ה המנזה צכוונה זכה ורצויה, ועל ידי זה נקנה לנו השכר בקנין חליפין. ואף על פי דקיי"ל (בבא מטיא מה:) אין מטבע נעשה חליפין, ולפי זה האריך אפשר לקנות בחליפין שכר המנזה על ידי נתינת מטבע של תרומת המשכן ונדקה, יש לומר דהכא שאני, כי הטעם שאין מטבע נעשה חליפין מבואר שם בגמרא, משום דדעתיה אזורתא וזורתא עבדא דבטלה, אך זה פשוט שאכל הקב"ה לא שייך לומר דעתיה אזורתא, כי לא נתכוין להקנות להם לישראל חיים, חלק נתינת זרות המטבע, אלא עיקר המכוון הוא המחשבה והכוונה בקיום המנזה לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ועל כן אכלו יתברך שפיר מטבע נעשה חליפין, ונשפע לנו שפע חיים וברכה.

וזדוה ציאר הכתוב, ויקח"ו לי תרומה, שעל ידי נדבת לבם של בני ישראל זוכים לקנות השכר בקנין חליפין, ואם תאמר הא אין מטבע נעשה חליפין, לזה אמר מאת כל איש אשר ידבנו לב"ו, שעיקר המכוון הוא על המחשבה והכוונה בקיום המנזה, ולכן שפיר נקנה בחליפין, ותקח"ו את תרומתי, שפע קודש מלעילא צרוחניות וצגשמיות.

ובזה יתבאר דברי התנדב"א, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, וקבלו עליהם עול החורה והמנזות ויצאו מכלל בני נח, ומני אז מועיל להם קנין חליפין, דקיי"ל (ש"ך חו"מ סימן קכ"ג סק"ל) דקנין חליפין אינו מועיל

לעכו"ם, עיי"ש. מיד אמר הקב"ה ויקח"ו לי תרומה, שבשכר מעשה הנדקה צכוונה רצויה ולב שלם, יזכו לשכר רוחני והשפעת חיים טובים מאת הבורא ית"ש.

ד ובאופן אחר יתבאר מאמר התנא דבי אליהו (רבה פ"ו) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, וי"ב.

ב) ויקחו לי תרומה, ופירש"י לי לשמני. וי"ב מה מוסקי רש"י צוה.

ויתבאר על פי מה שכתב ח"ו זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) על אמרם ז"ל (ברכות ו.) חישב לעשות מנזה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. שיש חילוק גדול בין העושה בפועל להעושה רק במחשבה, כי העושה המנזה בפועל, הוא בנקל שיעשה התיקון והיחוד שראוי להיות על ידי מנזה זו אף בעשיה כפשוטו, שאמר ונעשה רצונו, מה שאין כן כשאין עושה המנזה בפועל רק במחשבה, אז צריך להיות בטהרה וקדושה נפלאה וכוונה זכה כדי שיעלה לו כאלו נעשה בפועל, עכ"ד.

והנה נפסק בשו"ע (יו"ד סימן רמ"ו ס"א) כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה וכו', ומני שאי אפשר לו לתלמוד מפני שאינו יודע כלל לתלמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים. וכחז הרמ"א שחשבו לו כאלו לומד בעצמו, ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו השכר. ולפי האמור יש

הערה: ויקחו לי תרומה, ופירש"י לי לשמני. וי"ב מה מוסקי רש"י צוה.